

Psychoterapie s dětmi a dospívajícími (PST 449)

Garant: PhDr. Roman Hytych, Ph.D. (romhyt@gmail.com)

Vyučující: PhDr. Roman Hytych, Ph.D., Mgr. Magda Valášková (valaskova@mansio.cz)

Externí bloky: Mgr. Kateřina Ingrová (odd. dětské klinické psychologie a psychiatrie v Dětské nemocnici, Černopolní 9, arteterapeutická místnost), 16:00-19:30 dne 15/10 nebo 12/11 (katerina.ingrova@fnbrno.cz)

Typ studijního předmětu: povinný (PST)

Rozsah předmětu: 5 kredity ETCS

Forma výuky předmětu: přednášky a semináře se střídají, 18 – 19:30, AVC

Způsob ukončení: zkouška

Základní charakteristika

Kurz je rozdělen na dvě části: teoretickou (přednáška), kasuistickou (seminář). Teoretická část vytyčuje základní témata související s psychoterapií dětí a dospívajících. Přednášená témata jsou v průběhu semináře podrobena kritické diskusi a ilustrována konkrétními kasuistickými zlomky (viz podrobný sylabus).

Požadavky na ukončení předmětu

Je požadována aktivní **účast na seminářích (23/9, 7/10, 21/10, 11/11, 25/11, 9/12) a blocích externistů (80%)**. Předmět je ukončen zkouškou. Podkladem pro hodnocení je průběžné zpracování zadaných úkolů:

1. Vypracování dvou kritických recenzí (1-2 normostrany), jedné česky psané knihy a jednoho cizojazyčného článku zabývajících se psychoterapií dětí a dospívajících (**termín odevzdání do konce října**);
2. Vypracování formulace klinického případu: na základě zápisu z prvního setkání provést formulaci klinického případu (viz Ingram, 2006) vámi vybrané příběhu podaného v hrubých záznamech z terapeutického procesu, který posléze zpracujete v závěrečné práci (**termín odevzdání 7/10**);
3. Vypracování závěrečné práce v rozsahu 7 normostran, která použije jeden z nabídnutých „**neúplných příběhů**“ jako podklad pro kritickou analýzu procesu psychoterapie. Práce popíše silná a slabá místa záznamu psychoterapeutického procesu, navrhne alternativní řešení a vše podpoří analyticky zpracovanými, konkrétními ukázkami výchozího textu a argumentací zakotvené ve vybraném psychoterapeutickém přístupu (literatura obsahuje minimálně dvě knihy a tři články zabývajících se tématem psychoterapie dětí a dospívajících v daném psychoterapeutickém přístupu). Přínosem je i úvaha nad limity, se kterými byste se ve vaší pst práci setkávaly (vaše aktuální kompetence, situace rodiny, instituce v níž terapeutický proces probíhá). Zásadní je příběh vložit též do kontextu vývojové psychologie. Písemně zpracovaná seminární práce je odevzdána v zadaném rozsahu **do 5. 1. 2014 včetně**.

Podrobný sylabus (6 bloků, seminář a přednáška)

1. *Úvodní přehled problematiky, cíle kurzu a uzavření kontraktu se studenty. Relevantní diagnostické kategorie, intervenující instituce a legislativní rámec. Nosologická versus problémová diagnóza. Nejsme na zvládání problémů sami – týmová spolupráce (škola, OSPOD, rodina, vrstevnické skupiny, organizace nabízející volnočasové aktivity, Policie ČR, krizová centra, AP, PL...).* *Představení kazuistik a výběr jejich pořadí pro následující semináře.*
2. *Specifika uzavírání terapeutického kontraktu s dětmi a dospívajícími. Etika. Jaké možnosti konkrétně nabízí práce s jednotlivcem (dítětem, dospívajícím, rodičem), párem (rodiče, mladiství), rodinou a skupinou (vrstevnickou, rodičovskou). Důvěra jako základní stavební kámen. Role terapeuticko-pedagogického kontraktu, zvládání integrace do skupiny, důvěra ve vztahu k pracovníkům a vrstevníkům. Techniky skupinové práce: Tajemství, Masky.*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychoterapie s dětmi a dospívajícími (PST 449)

3. *Skutečnosti, se kterými se lze setkat při práci s dětmi a dospívajícími: narušené sebeschéma (rozvíjející se poruchy příjmu potravy), pozice ve vrstevnické skupině (šikana, agresivita, neschopnost vymezit své hranice), vztah k autoritě, poruchy pozornosti, škola jako instituce a nezbytné dovednosti jejího zvládnání, návykové látky (experimenty či závislost), vrstevnické skupiny (sdílené představy, skupinové normy a žitá praxe jejich uplatňování), životní cíle, jejich diverzifikace, hierarchie a způsoby naplňování, (ne)přítomnost nosných mezilidských vztahů.*
4. *Vytváření podmínek pro dlouhodobou terapeutickou práci. Procesy supervize, intervize, sebezkušenostní výcvik, psychohygienu, nosné mezilidské vztahy, smysluplně vytyčené životní a pracovní cíle. Motivace a hodnoty, aneb jak zvládnout dvouměsíční dobrovolný pobyt mimo rodinu. Techniky skupinové práce: Tři přání, Život před a po pobytu, Co mne napadne, když se řekne SVP. Funkce opakované aktualizace kontraktu a jeho vyhodnocování. Útěky – jak předejít, jak zvládnout. Formy vnějšího tlaku.*
5. *Práce se skupinou: vytváření nosných vztahů, dovedných vzorců interpersonálního jednání, posilování koherence skupiny a skupinové definování žité etiky (Příběh prince/ princezny Kumáří). Co s odpadlíkem, černou ovci? – možnosti skupinové psychoterapie (technika Mimozemšťan), individuální podpory (možnosti psychodramatu).*
6. **Psychoterapie s dítětem (v rámci individuální nebo rodinné terapie) ve dnech 3. a 10. 12.**
  - *Specifické potřeby na komunikaci v rámci terapeutického sezení s dítětem nebo rodinou*
  - *Zohlednění postupů, východiska, etika*
  - *Fungující postupy v individuální spolupráci*
  - *Možnosti ovlivnění rodinného systému*
  - *Obecné nastavení systému výchovy, ovlivnění atmosféru v rodině, ve škole*
  - *Prezentace kazuistik – práce s dítětem individuální, práce s dítětem v rámci rodinné terapie*

Mgr. Magdalena Valášková, společnost Mansio v.o.s.

Zkušenost s poradenstvím a terapií jako školní psycholog, následně jako OSVČ nabízí krátkodobou i dlouhodobou spolupráci s jednotlivci a rodinami, poradenství, psychoterapie. Absolventka výcviku v Gestalt psychoterapii (Dialog Brno, abs. 2003), aktuálně ve výcviku v Systemické supervizi a koučování (Hermés Group).

Tento semestr se v rámci předmětu budou také konat workshopy externích lektorů Vratislava Strnada a Jiřího Štěpa, s aktuálními informacemi a termíny budete osloveni Centrem PPD projektu IKAPSY.

Podrobné požadavky na seminární práci

Cílem seminární práce je integrativní propojení dvou částí kurzu (teoretické a kazuistické). Studenti na podkladě kvalitativní analýzy předloženého záznamu průběhu psychotherapeutického procesu vymezí hlavní kategorie / témata, která jsou podkladem pro následnou kritickou diskusi z perspektivy jimi vybraného psychotherapeutického přístupu. Kritéria pro hodnocení seminární práce:

- osobní zpracování tématu - převaha vlastních úvah, názorů, vhlédů a interpretací (*pracujte s literaturou, ale nezůstávejte na úrovni popisu nebo citací literatury*)
- propracovanost, strukturovanost, zřetelná myšlenková linie či koncepce
- obsahová hutnost a hloubka (*hloubka je samozřejmě nepřímo úměrná šíři záběru – také práce se širokým záběrem a menší propracovaností jednotlivých podtémat může být výborná; doporučujeme ale raději podrobně a v souvislostech rozpracovat vybrané dílčí téma*)
- schopnost jasně prezentování hlavních myšlenek práce a vedení kritické diskuse s kolegy
- dodržení rozsahu a tématu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychoterapie s dětmi a dospívajícími (PST 449)

- formálně správná práce s terminologií a literaturou, zřetelné odlišení vlastních myšlenek od přejatých, citování podle standardu APA (<http://psych.fss.muni.cz/phprs/download.php?sekce=1>) Hlavní pravidlo: všechny citace v textu musejí mít svůj protějšek v seznamu literatury a všechny odkazy v seznamu literatury musejí být citovány /a řádně označeny/ někde v textu. Využívání cizích textů bez uvedení zdroje je považováno za plagiátorství a může mít pro studující vážné disciplinární následky.

Základní literatura:

Formulace klinického případu:

Eells, T. D. ed. (2007). *Handbook of Psychotherapy Case Formulation*. New York: The Guilford Press. *alternativou je*

Ingram, B. L. (2006). *Clinical Case Formulations: Matching the Integrative Treatment Plan to the Client*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Vývojové hledisko:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I. – Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Psychoterapie dětí a dospívajících:

Geldard, K., Geldard, D. (2008). *Dětská psychoterapie a poradenství*. Praha: Portál.

Langmeier, J., Balzar, K., Špitz, J. (2010). *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál.

Říčan, P., Krejčířová, D. a kol. (2006). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada.

Oaklander, V. (2003). *Trinácté komnaty dětské duše: tvořivá dětská psychoterapie v duchu Gestalt terapie*. Dobříš: Drvoštěp.

Pöethe, P. (2008). *Emoční poruchy v dětství a dospívání – psychoanalytický přístup*. Praha: Grada.

Ronenová, T. (2000). *Psychologická pomoc dětem v nesnázích – kognitivně-behaviorální přístupy při práci s dětmi*. Praha: Portál.

Hort, V., Hrdlička, M. a kol. (2008). *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál.

Doporučená literatura:

Armstrong, H. a kol. (1994). Group therapy for parents of youths with a conduct disorder. *Canadian Medical Association Journal*, 151 (7), 939-944.

Auger, M. T., Boucharlat, Ch. (2005). *Učitel a problémový žák*. Praha: Portál.

Blatný, M., a kol. (2005). Problematika rizikového chování vývoje dětí a dospívajících: hlavní témata a implikace pro další výzkum. *Československá psychologie*, 49, 6, 524-539.

Cosa, M. (2006). *Rebels with a cause : working with adolescents using action techniques*.

London, Philadelphia: Jessica Kingsley Pub.

Čermák, I., Klimusová, H., Vízdalová, H. (2005). Deprese v dětství a její vztah k problémům chování. *Československá psychologie*, 49, 3, 223-236.

Dies, K. (2000). Adolescent Development and a Model of Group Psychotherapy: Effective Leadership in the New Millennium. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 10(2), pp. 97-111.

Geldard, K., Geldard, D. (2001). *Working with Children in Groups: Handbook for Counsellors, Educators and Community Workers*. New York, Palgrave.

Foltová, L., Hytych, R. (2012). *Terapeutické intervence v rámci skupinové psychoterapie s dospívajícími*. Psychoterapie: Praxe–inspirace–konfrontace. 3-4, 192-201.

Hrdlička, M., Komárek, V. (2004). *Dětský autismus*. Praha: Portál.

Hytych, R. (2007). Etika ve vztahu s klientem: od vnějšího tlaku k vnitřní motivaci. *Zpravodaj Pedagogicko-psychologického poradenství*. č. 48, 66–71. Praha: IPPP ČR.

Hytych, R. (2008). Hrozby a možnosti přechodů. *Psychoterapie: Praxe–inspirace–konfrontace*. 2, 79–85.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychoterapie s dětmi a dospívajícími (PST 449)

- Johnson, Ch. V., Riester, A. E., Corbett, C., Buehler, A., Huffaker, L., Levich, K., Penal, E. (1998). Group Activities for Children and Adolescents: An Activity Group Therapy Approach, *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 8(2), pp. 71-88.
- Kleiger, J. H., Helmig, L. (1999). Evolution of a Group Therapy Model for Adolescent Residential Treatment. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 9(4), pp. 187-197.
- Larman, S. (2006). The Use of Group Therapy as a Means of Facilitating Cognitive-Behavioural Instruction for Adolescents With Disruptive Behaviour, *Australian Journal of Guidance & Counselling*, 16(2), pp. 233-248.
- Macek, P. (2003). *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál.
- Richman, S. (2006). *Výchova dětí s autismem*. Praha: Portál.
- Sommers-Flanagan, J., Sommers-Flanagan, R. (1995). Psychotherapeutic techniques with treatment-resistant adolescents. *Psychotherapy*, 32(1), pp. 131-140.
- Nickman, S. L. a kol. (2005). Children in Adoptive Families: Overview and Update. *Child Adolescent Psychiatry*, 44(10):987-995.
- Train, A. (2001/2005/2008). *Nejčastější poruchy chování: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Praha: Portál.
- Vickers, B. (2002). Cognitive Behaviour Therapy for Adolescents with Psychological Disorders: A Group Treatment Programme. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(2), pp. 249-262.
- Vymětal, J. (2002). *Úzkost a strach u dětí*. Praha: Portál.
- Vymětal, J., Rezková, V. (2001). *Rogersovský přístup k dospělým a dětem*. Praha: Portál.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ